

ΙΣΙΔΩΡΟΣ ΖΟΥΡΓΟΣ

οι ρετσίνες του βασιλιά

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Θέση υπογραφής δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας,
εφόσον αυτή προβλέπεται από τη σύμβαση

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία
Πεζογραφία – 474

Ισίδωρος Ζουργός, *Οι ρετσίνες του βασιλιά*

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Διορθώσεις: Μαρία Ράμμου

Σελιδοποίηση: Κωνσταντίνος Καπένης

Φιλμ, μοντάζ: Μαρία Ποινιού-Ρένεση

Copyright © Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη) και

Ισίδωρος Ζουργός, Αθήνα, 2019

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Οκτώβριος 2019

Κ.Ε.Τ. Γ410 Κ.Ε.Π. 727/19

ISBN 978-960-16-8463-5

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Τ.Θ. 1213,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Μνήμη

*Φανής Θεοφιλίδου (1959-2018),
ιέρειας των βιβλίων*

*Σπύρου Φέγγου (1957-2018),
εικαστικού πόλεως Καλαμάτας*

*Γεωργίου Λίλη (1937-2018),
γέροντα του ξύλου και της θάλασσας*

ΔΗΡ Η βροχή, ο αέρας, η βροντή,
η αστραπή δεν είναι κόρες μου. Μαζί σας,
στοιχειά μου, δεν τα βάζω για την ασπλαχνιά σας.
Σε σας δε μοίρασα βασίλειο, δε σας είπα
παιδιά μου, εσείς δε μου χρωστάτε υποταγή.

Ουίλλιαμ Σαίξπηρ, *Βασιλιάς Ληρ*,
Πράξη Γ, Σκηνή 2 (μτφρ. Βασίλης Ρώτας)

Το γέλιο λοιπόν δεν έχει τίποτε το ευμενές. Μάλλον
ανταποδίδει το κακό με το κακό.

Henri Bergson, *Το γέλιο*
(μτφρ. Βασίλης Τομανάς)

Ο Ουγκώ συλλαμβάνει σωστά την ουσιαστική σχέση του
ραμπελαισιανού γέλιου με τον θάνατο [...] αντιλαμβάνε-
ται τον ιδιαίτερο δεσμό μεταξύ βρώσης-καταβρόχθισης,
γέλιου και θανάτου. Ακόμη περισσότερο κατόρθωσε να
αντιληφθεί το δεσμό μεταξύ της δαντικής κόλασης και
της ραμπελαισιανής λαυμαργίας: «Αυτός ο κόσμος που
ο Δάντης τοποθέτησε στην κόλαση ο Ραμπελαί τον χώ-
ρεσε σ' ένα κρασοβάρελο».

Μιχαήλ Μπαχτίν, *Ο Ραμπελαί και ο κόσμος του*
(μτφρ. Γιώργος Πινακούλας)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Dramatis personae	13
-----------------------------	----

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

Τα παλιά παλάτια	17
Το καφενείο	37
Τα βιβλία	64

ΧΕΙΜΩΝΑΣ

Κρυφτό στην ομίχλη	93
Ο αραβοσιτόχρους πυρετός τις νύχτες	150
Ένας καρνάβαλος μόνος	197

ΑΝΟΙΞΗ

Άνοιξη ελάχιστα ανοιχτόκαρδη	221
Έγγραφα, λουλούδια, κουδούνια	249
Κασσιανή αναμάρτητη	283

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Ένας φίλος ήρθε απόψε απ' τα παλιά	319
Καταιγίδα	361
Σκάκι	399
<i>Εκδοτικό σημείωμα</i>	449
<i>Πηγές – οφειλές</i>	451

DRAMATIS PERSONAE

Λεόντιος Έξαρχος, μηχανικός, επιχειρηματίας
Ουρανία Ζαμάνη-Έξάρχου, σύζυγος του Λεόντιου
Γαβριήλ Ζαμάνης, ιατρός, τέως βουλευτής περιφέρειας,
πατέρας της Ουρανίας

Γαβριηλία Έξάρχου, κόρη, ζει στο Λονδίνο
Ρεγγίνα Έξάρχου, κόρη, ζει στις Βρυξέλλες
Κορίνα Έξάρχου, κόρη, ζει κυρίως στην Αθήνα
Ζαχαρίας ή Μασούρης, ο τρελός του χωριού
Γρηγόρης Γκόρκας, συνέταιρος του Έξαρχου
Δούκας Γκόρκας, αρχιτέκτονας, γιος του Γρηγόρη
Μιχάλης Γκόρκας, μικρός γιος του Γρηγόρη
Παπα-Γιώργης

Φώτης ο καφετζής ή Τσιφούταρος
Τριαντάφυλλος, τεχνίτης πατωματάς
Πρόδρομος ή το Ζάρι, αργόσχολος τζογαδόρος
Βαγγέλης ο Σκουληκάς

Αναστάσης ο Γελαδάρης
Στελάρης ο Σιδεράς
Πανταζής ή Ζάκης, υλοτόμος
Μουσθένης ο επονομαζόμενος Χάρος, νεκροθάφτης
Φάνης ο Χοντρός

Σταμάτης, υλοτόμος και μουλαράς
Σπύρος, αδελφός του Μασούρη
Τασούλα, γυναίκα του Σπύρου
Γωγώ, ιδιοκτήτρια του καταστήματος ψιλικών
Πένυ, κόρη του Μουσθένη, κομμώτρια
Κούλα, γυναίκα του Φώτη
Κυρα-Βάγια, μάνα του Τριαντάφυλλου
Αντώνης Αργυρίου, παιδικός φίλος της Ουρανίας Ζαμάνη

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

Τα παλιά παλάτια

Α ΜΕΣΗΜΕΡΙΑ οι δείκτες του ρολογιού επιμηκύνονται, τεντώνονται και σκύβουν προς τις κοντές ώρες για να δώσουν το χέρι τους. Σφίγγουν τις παλάμες τους και τραβούν. Διελκυστίνδα. Ο χρόνος αργοσέρνεται με ραθυμία και περισυλλογή. Τα ορνίθια σωπαίνουν και παραχωρούν τη θέση τους στο θρόισμα που ακούγεται μέσα απ' τα καλλικέλαδα πεύκα. Αεράκι και ζεστό χώμα. Πίσω απ' τ' ανοιχτά παράθυρα με τις σήτες, τα βλέφαρα κλείνουν για λίγο ύπνο. Αεράκι, χώμα, βρύσες που στάζουν μακρόσυρτα.

Ήταν λιγοστοί οι χωριανοί που δεν ξάπλωναν τα μεσημέρια. Αν και το καλοκαίρι είχε περάσει και η ζέστη τις μικρές ώρες της μέρας δεν ήταν τόσο φορτική, στις ώρες του γεύματος και του ύπνου έβλεπες ελάχιστους να κυκλοφορούν. Ο Μασούρης ήταν ένας απ' αυτούς, μόνο που, ακριβολογώντας, δεν κυκλοφορούσε, καθιστός ήταν κι έχασκε. Τι έκανε μονάχος κάτω απ' τα δέντρα;

Μερικοί σχολιάζαν κοροϊδεύοντας πως έκανε συντροφιά στα τζιτζίκια. Ο παπα-Γιώργης ήταν μάλλον εκείνος που είχε δείξει προς αυτήν την ερμηνεία. Είχε κάποτε ανακοινώσει σε μια μικρή ομήγυρη πως η μία και μοναδική εξομολόγηση που του είχε παραχωρήσει ο τρελο-Μασούρης

επανερχόταν κάθε τόσο σ' αυτήν την παράξενη λεπτομέρεια της ψυχής του: ήθελε, λέει, να κάνει συντροφιά στους τζιτζικες, μιας και σύντομα θα πέθαιναν αβοήθητοι στο πρώτο πάτημα της βροχής, εκεί στο πλατύσκαλο του φθινοπώρου.

Αν όμως έμπαινες στον κόπο να τον παρατηρήσεις, καμιά απ' αυτές τις εξωφρενικές σκέψεις του δε γινόταν φανερή. Πιο πολύ έδειχνε να απολαμβάνει τη γαλήνη του μεσημεριού παρέα με τα αφρισμένα σάλια του, που γέμιζαν το στόμα του και ξεχειλίζαν ακόμη κι όταν έμενε σιωπηλός. Πολλές στιγμές της μέρας καθόταν στην καρέκλα του καφενείου σταυροπόδι και χάιδευε ασυναίσθητα τον γυμνό αστράγαλο στο αριστερό του πόδι. Οι κάλτσες του θύμιζαν τα τζιτζίκια του περασμένου καλοκαιριού – ήταν άορατες όπως εκείνα, αφού είχαν κι αυτές αναχωρήσει από καιρό.

Εκείνο το μεσημέρι ο Μασούρης, αφού είχε ακουμπήσει τη ράχη του στην καρέκλα, σήκωσε το κεφάλι και βάλθηκε να παρατηρεί αυτόν που πλησίαζε στα έρημα τραπέζια. Ο άγνωστος, απ' τη στιγμή που βρέθηκε στην επικράτεια της παχιάς σκιάς που έστρωνε η μεγάλη καρυδιά, κοντοστάθηκε. Ο Μασούρης συνέχιζε να τον παρατηρεί ανέφραστος.

«Κλείνει το καφενείο τα μεσημέρια;» τον ρώτησε χωρίς περιστροφές δείχνοντάς του την πόρτα.

Εκείνος συνέχιζε να τον χαζεύει τρίβοντας τον αστράγαλό του.

«Κουφός είσαι; Ρωτάω αν κλείνει ο καφετζής τα μεσημέρια. Είναι και μπακάλικο αν θυμάμαι καλά...»

«Κλείνει», του απάντησε επιβεβαιώνοντας μ' ένα κούνημα του κεφαλιού του.

«Ω, ρε, αριστοκρατία!»

«Ανοίγει στις πέντε», συμπλήρωσε και του 'δειξε με το δάχτυλο το ρολόι του στον καρπό του αριστερού χεριού, αφήνοντας για λίγο τον αστράγαλο ασυντρόφευτο.

«Ξέρεις να διαβάξεις την ώρα ή τζάμπα το 'χεις αυτό;»

Ο Μασούρης συνέχισε να τον περιεργάζεται με έκδηλη περιέργεια. Έκανε μια ξαφνική κίνηση για να διώξει μια αλογόμυγα που του 'χε σταθεί στο μάγουλο. Ο άγνωστος χαμογέλασε.

«Σε προτιμάνε οι μύγες, Μασούρη;»

«Απ' τα κωλομούλαρα είναι, κύριος, είναι γεμάτο το χωριό».

«Τι σου φταίνει, μωρέ, τα μουλάρια;»

«Χέζουν, κύριος, παντού. Τα βράδια που πάω σπίτι, τα παπούτσια μου βρομάνε. Από τότε που πέθανε η μάνα μου, τ' αφήνω έξω και μπαίνω λυτός».

«Το πρωί τα καθαρίζεις ή δεν...» ρώτησε ο ξένος, που φάνηκε να συγκρατεί τα γέλια του με δυσκολία.

«Τι ωφελάει; Στο πρώτο καλντερίμι θα ξαναπατήσω. Ποιος είσαι όμως του λόγου σου, με ξέρεις;»

«Της Ουρανίας ο άντρας είμαι, δε με θυμάσαι;»

«Της γιατροπούλας που έμενε ψηλά στον πύργο;»

«Πριν εξήντα χρόνια λες τώρα... Ναι, της κόρης του γιατρού».

«Ο γιατρός, κύριος, πέθανε πριν από χρόνια».

«Λες να μην το ξέρω;»

«Η Ουρανία καλή γυναίκα, είναι μαζί σου;»

«Πέθανε κι η Ουρανία... όμως...»

Ο Μασούρης ξανακούνησε εκνευρισμένος το χέρι γιατί η αλογόμυγα είχε επιστρέψει.

«Μεγάλος τής έπεφτες, κύριος, τα μαλλιά σου είναι άσπρα και λίγα».

«Στις πέντε είπες ότι ανοίγει ο καφετζής;»

«Τι θες να σ' εξυπηρετήσω».

«Κρατάς το μαγαζί;»

«Μακριά απ' τον Τσιφούταρο! Να του δώσω παραγγελία αν στρέχεις... Τι τραβάει η ψυχή σου;»

«Γκαζάκι για το σπίτι. Θέλω να ψήσω καφέ».

«Μένεις στον πύργο του γιατρού ψηλά;»

«Εκεί μένω».

«Όλο το χειμώνα οι Αλβανοί γκάπα γκούπα φτιάχνανε».

«Εδώ θα μείνω».

«Εδώ; Πού εδώ;»

«Στο χωριό, μωρέ!»

«Εσύ καλοστεκάμενος φαίνεσαι και η κούρσα σου, που τη βλέπω πέρα, γυαλοκοπάει σα να την έβγαλες τώρα απ' τις φασκιές».

«Ποιες φασκιές;»

«Τα νάιλα, ντε!»

«Δεν είναι κούρσα, τζιπ είναι».

«Γιατί πήρες τζιπάρα;»

«Για να μην πάρω μουλάρι. Ξέχασες φαίνεται πού είναι το σπίτι του γιατρού».

«Στο τέρμα τέρμα τού πάνω μαχαλά, σου βγαίνει η γλώσσα γραβάτα στην ανηφόρα».

«Δεν πήρα μουλάρι για να μην πατάς τις κοπριές του και βρίζεις».

«Καλός άνθρωπος φαίνεσαι, άντρα της Ουρανιάς. Έχεις ένα τσιγάρο;»

«Το 'κοψα. Εσύ έχεις περίσσιο γκαζάκι να μου φέρεις απ' το σπίτι;»

«Ούτε γκαζάκι ούτε σπίρτα. Δε μ' αφήνει η νύφη μου ν' ανάβω φωτιά στο σπίτι. Θα μας κάνουν Κούγκι καμιά μέρα, έτσι λέει».

«Και δεν πίνεις καφέ στο σπίτι;»

«Φραπέ πίνω χειμώνα καλοκαίρι».

«Στις πέντε μου 'πες;»

«Στις πέντε».

«Το καφενείο το 'χει ακόμα εκείνος ο Φώτης;»

«Ναι, ο Τσιφούταρος».

«Δεν τον πολυχωνεύεις, βλέπω».

«Μην κοιτάς τώρα, κατά το χειμώνα φιλιώνουμε πάντα».

Ο ξένος είχε αρχίσει κιόλας να κατηφορίζει τα σκαλιά της πλατείας.

«Πώς είπαμε σε λένε, γέρο;» φώναξε πίσω απ' την πλάτη του.

«Έξαρχο! Να πεις του καφετζή ότι ο γερο-Έξαρχος θα περάσει το απόγευμα για ψώνια».

Μπήκε στο επιβλητικό μαύρο τζιπ κι έβαλε τα γυαλιά ηλίου. Πριν ξεκινήσει, έριξε μια τελευταία ματιά στην πλατεία και στα γύρω σπίτια. Το παλιό κτίριο της κοινότητας έστεκε άεργο πια κι έρημο εξαιτίας της ενοποίησης των δήμων. Το αγροτικό ιατρείο απέναντι ήταν ανοιχτό μόνο τις Δευτέρες, και παραδίπλα, σ' ένα κλειστό κατάστημα, όλη την παλιά βιτρίνα του τη σκέπαζε η διαφήμιση μιας κινητής τηλεφωνίας.

Έβαλε μπρος κι έκανε όπισθεν προσέχοντας τον γέρικο σκύλο που ήταν ξαπλωμένος καταμεσής του δρόμου.

Μετά από λίγο σταμάτησε το αυτοκίνητο κάτω απ' το σπίτι. Βγήκε, και σπρωγμένος απ' τις συνήθειες της μεγάλης πόλης, βιάστηκε να το κλειδώσει. Πριν ανοίξει την παλιά δίφυλλη πόρτα της αυλής, σήκωσε το κεφάλι και χάζεψε γι' άλλη μια φορά το αρχοντικό του πεθερού του. Ο Μασούρης το 'λεγε πύργο, η Ουρανία καστρόσπιτο. Ήταν χτισμένο ενάμιση αιώνα πριν, δίπατο, ψηλοτάβανο, με μεγάλο κελάρι, όλο πέτρα και χοντρά δοκάρια βελανιδιάς που έδειχναν να έχουν κι εκείνα πετρώσει με τα χρόνια.

Γύρισε το μεγάλο κλειδί και μπήκε στην αυλή. Αφημέ-
να εδώ κι εκεί άδεια σακιά από τσιμέντα κι αλλού ντενε-
κέδες, στραβωμένα καρφιά και σπασμένα τούβλα. Σε μια
γωνιά ήταν παρατημένο ένα πλαστικό κύπελλο με καφέ
φερμένο απ' την πόλη, με το καλαμάκι του ακόμη όρθιο να
το έχει κάνει παρατηρητήριο μια μέλισσα. Χαμογέλασε και
σκέφτηκε ότι θα ήταν του Δούκα, του επιβλέποντος μηχαν-
ικού. «Πολλούς καφέδες πίνεις», του έκανε συχνά την πα-
ρατήρηση με διακριτική τρυφερότητα. Ήταν ο μεγάλος γιος
του καλύτερου του φίλου· δέκα χρόνια στην εταιρεία τον
είχε σαν παιδί του.

Έριξε άλλη μια ματιά γύρω στην αυλή. Μύριζαν τα βερ-
νίκια απ' τα κουφώματα κι ο σοβάς απ' τις επουλωμένες
πληγές στους τοίχους. Το απόγευμα θα ρωτούσε στο κα-
φενείο για τίποτε γυναίκες να ξεκινήσουν αύριο το πρωί
το καθάρισμα. Το κάστρο του ιατρού Γαβριήλ Ζαμάνη και
τέως βουλευτού περιφέρειας είχε νεκραναστηθεί.

Τρίτη, μέσα Σεπτεμβρίου

Σήμερα βιάστηκε να νυχτώσει, θέλεις απ' τα σύννεφα, θέ-
λεις από την επερχόμενη διαστολή της φθινοπωρινής νύ-
χτας... Αν ήσουν ζωντανή, θα καθόσουν τώρα στο ανοιχτό
παράθυρο της σάλας χαζεύοντας τα σύννεφα και θα άνα-
βες ένα από εκείνα τα λεπτά τσιγάρα που τα κάπνιζες χρό-
νια. Θα γκρίνιαζες, φαντάζομαι, πως χάσαμε τη μέρα μας
με τις καλημέρες και τις καλησπéρες. Χωριό σου είναι, κο-
ρίτσι μου, θα σου απαντούσα, δε θα μιλάμε στους ανθρώ-
πους; Όλους εδώ τους γέρους και τις γριές τούς έχει εξε-
τάσει χρόνια πριν ο πατέρας σου, ίσως και κάποιους να
τους τράβηξε την τελευταία στιγμή μέσα απ' τον τάφο. Με

τις σοδειές τους και τα γεννήματα όλης της περιοχής αγόρασε αυτό το σπίτι απ' τους κληρονόμους του παλιού τσιφλικά. Αντί να βάζουν τα ασημένια νομίσματα πάνω στα μάτια τους πληρωμή για τον Χάρο, τα 'διναν στον γερο-Ζαμάνη. Αυτός δεν ήταν άρχοντας πάππου προς πάππου, δούλευε όμως πολύ και ήταν οικονόμος. Εγώ πήρα τη μοναχοκόρη του, εσένα, νέα, νεότατη φοιτήτρια της Νομικής Αθηνών. Απ' την πρώτη κιόλας φορά που άνοιξα το στόμα μου, με άκουγες με θαυμασμό και μ' εκείνη τη γυαλάδα στα μάτια που έμοιαζε με δάκρυα, όμως ήταν έρωτας. Πολύ σύντομα βρέθηκες σ' ένα δωμάτιο που 'χα τα κλειδιά πάνω απ' την Πατησίων, κοντά στο Πολυτεχνείο. Εκεί σε έκανα γυναίκα και δύο χρόνια μετά σε παντρεύτηκα.

Ο γερο-Ζαμάνης με μισούσε, το πόσο με μισούσε δεν μπορείς να το φανταστείς. Το διέκρινα στο βλέμμα του, το αναγνώριζα στα μισόλογά του. Σε ήθελε κλεισμένη εδώ στο κάστρο να σε δείχνει στα πανηγύρια και στις προεκλογικές περιόδεις. Ήσουν η Ουρανία, η μοναχοκόρη του δράκου, που όμως πρόλαβε και σ' έκλεψε ένας φοιτητής του Μετσόβιου Πολυτεχνείου στα μέσα τού '60.

Εγώ ήμουν τότε ένας ψηλόλιγνος πολεμιστής της ανερχόμενης μεσαίας τάξης, γεννημένος σε μια συνοικία της Αθήνας, σε ένα ισόγειο σπίτι με λουλούδια φυτεμένα σε ντενεκέδες. Το σπίτι μας είχε ακόμα στο στηθαίο του σημάδια από σφαίρες από τις οδομαχίες στα Δεκεμβριανά. Εγώ, ο Λεόντιος Έξαρχος, γεννημένος το 1946 στην Αθήνα, γόνος εργατών κι εγγονός προσφύγων, νέος εύγλωττος με κλίση στα μαθηματικά και ακόρεστη όρεξη για κοινωνική ανέλιξη.

Σε έσυρα, όπως θυμάσαι, χωρίς γλυκόλογα και βανίλιες στο στρώμα εκείνου του φοιτητικού δωματίου στα Εξάρχεια, πριν ακόμα χαθεί κι αυτή η γειτονιά στις πολυκατοι-

κίες. Ήταν ένα σπίτι παλιό με σκουριασμένο σύρτη, μία πάντα στον τοίχο και τραπέζι με λιονταρίσια πόδια, απομεινάρι παλιάς προίκας. Όταν μπήκα μέσα σου, φώναξες με μια αγωνία πρωθυστερη γι' αυτά που επρόκειτο να σου συμβούν και μ' έγδαρες με τα νύχια. Ένωθες, ή μάλλον ήδη το ήξερες, πως όλα αρχίζουν από εκείνη τη στιγμή κι ότι απ' τη δική μου κυριαρχία δε θα ξέφευγες ποτέ.

Σήμερα ήρθε γρήγορα η νύχτα. Μόλις έγειρε ο ήλιος, κατέβηκα στην πλατεία και πήγα στο μπακαλοκαφενείο του Φώτη με μια λίστα με τα χρειώδη. Όσο κι αν προνόησα να γεμίσω το αυτοκίνητο απ' την Αθήνα, κάποια ακόμη φώνια ήταν απαραίτητα. Το χωριό σου ερήμωσε. Φταίει μάλλον ότι άνοιξαν τα σχολεία ή ότι η μακρινή θάλασσα που τη βλέπω από δω πάνω σαν ακουαρέλα γκριζάρισε κι έδιωξε τους τελευταίους κολυμβητές, όπως με πληροφορήσαν στο καφενείο. Ποτέ όμως δεν ήταν το χωριό σου αυτό που λέμε πολυσύχναστο. Μακριά απ' τη θάλασσα, μακριά απ' τον μεγάλο δρόμο, με αμπέλια μετροημένα, πλούσιο μόνο σε νερά και δέντρα. Οι κάτοικοι πάμπου προς πάμπου υλοτόμοι και καρβουνιάρηδες και μερικοί τεχνίτες της πέτρας και του ασβέστη. Πολλοί είχαν φύγει μετανάστες πριν απ' τα χρόνια του πολέμου. Υπάρχουν ένα σωρό παλιά σπίτια με λίθινα αγκωνάρια χτισμένα με λεφτά απ' την Αμέριχα.

Δρόμος ασφαλτος για το χωριό ήταν τότε ένα όνειρο. Ο πρώτος έγινε με τη χούντα, δούλευε τότε η MOMA¹ μήνες ολόκληρους. Θυμάσαι τι είπε ο πατέρας μου όταν είχαν έρθει εδώ με τη μάνα μου για να γνωριστούν με τον γερο-Ζα-

1. MOMA: Μεικτές Ομάδες Μηχανημάτων Ανασυγκροτήσεως. Ήταν κατασκευαστικές ομάδες από αξιωματικούς και οπλίτες του Μηχανικού που αναλάμβαναν κυρίως έργα οδοποιίας στο χρονικό διάστημα 1957-1992.

μάνη: «Συμπέθερε, εδώ δε μένεις, κρύβεσαι». Δεν ξέρω τόσα χρόνια μετά τι τον είχε πειράξει περισσότερο και ξίνισε τα μούτρα του. Το κρύβεσαι ή το συμπέθερε; Δεν ήταν πια βουλευτής της περιφέρειας γιατί είχε έρθει η δικτατορία. Παρ' όλ' αυτά σε κάποια χρόνια θα γινόταν Επικρατείας, γιατί το μνήμα που τον αγχάλιασε κατάργησε μια κι έξω κάθε τοπική εξάρτηση.

Όμως τι σου έλεγα; Ναι, για το καφενείο και τα ψώνια. Πήγα την ώρα που είχε πιάσει ψιγάλα και είδα τον Φώτη και τον Μασούρη να μαζεύουν τα μαξιλάρια απ' τις καρέκλες και να τα πηγαίνουν μέσα. Απ' την πρώτη στιγμή κατάλαβα πως ο τρελός του χωριού είχε τυπώσει και διανείμει τον απογευματινό *Κήρυκα*. Ήθελα δεν ήθελα ήμουν το κυρίως θέμα συζήτησης, και νομίζω θα παραμείνω για καιρό. Ο Φώτης πάντως ήταν ολιγόλογος, όπως τον θυμάμαι, ίσως και λίγο απότομος, θα μπορούσα να πω.

Οι πιο πολλοί απ' τους θαμώνες μού ήταν άγνωστοι, μερικά πρόσωπα κάτι μου θύμιζαν αμυδρά αλλά τίποτε ιδιαίτερο. Όλοι τους πάντως μου φάνηκαν λίγο μουνδιασμένοι όχι τόσο εξαιτίας μου αλλά πιο πολύ απ' τη βροχή και το φθινόπωρο, που βάρεσε με το ρόπτρο όλες τις πόρτες του χωριού. «Ήρθα», τους είπε, κι αυτοί το άκουσαν, μόνο που θα τους έπαιρνε μέρες για να το χωνέψουν.

Η αλήθεια είναι πως ο ιδρώτας του φθινοπώρου που κελάριζε μέσα απ' τις υδρορροές κι έπλενε το λιθόστρωτο με γλίτωσε απ' τις πολλές ερωτήσεις – προσώρας βέβαια γιατί οι μεγάλες νύχτες είναι μπροστά μας. Γνώριζαν φυσικά για τις επισκευές στο σπίτι. Ο ίδιος ο Δούκας μού είχε πει πως είχε πιει ρετσίνες μαζί τους στο καφενείο. Όλοι βέβαια είχαν περιέργεια να γνωρίσουν το μεγάλο αφεντικό, που ανακαίνισε τον πύργο εξ αποστάσεως έχοντας στο πόδι του μηχανικό με δίπλωμα και εργάτες απ' τους πιο

περιζήτητους, που κάθε Σάββατο ανεξαιρέτως έπαιρναν τα μεροκάματά τους ολόκληρα.

Τι να λέω όμως στους συντοπίτες σου, Ουρανία; Ποια η χρεία της αλήθειας; Ότι όσους μήνες ο Δούκας επιτηρούσε την αντικατάσταση της στέγης και τις άλλες επισκευές ο βασιλιάς του πύργου έτρεχε στο Λονδίνο και στις Βρυξέλλες για να συναντήσει τις κόρες του και να ακούσει τα στόματά τους να κελαηδάνε; Τι να λέει ο αφέντης του κάστρου στους πελάτες του Φώτη για όσα άκουσε και είδε; Τι να πει για όσα ένιωσε μέσα του να φαγώνονται, σαν να 'ταν τα λόγια των κοριτσιών του ακρίδες κι αυτός ένα στάχυ μονάχο;

Αύριο κανόνισα να έρθουν δυο γυναίκες για να καθαρίσουν, ξένες είναι, μου είπαν. Γι' απόψε σκούπισα πρόχειρα μια γωνιά στο μικρό δωμάτιο που το 'χε ο πατέρας σου ξενώνα. Τίναξα λίγο το στρώμα κι έστρωσα καθαρά σεντόνια που έφερα απ' την Αθήνα. Θ' αφήσω και το παράθυρο μισάνοιχτο να μη νιώθω τη μυρωδιά απ' το βερνίκι στα ρουθούνια. Μια νύχτα είναι, θα περάσει.

Αύριο λοιπόν θα έρθουν με το πρώτο φως δυο άγνωστες γυναίκες. Εσύ δε θα είσαι εδώ να τις επιτηρείς, ή μάλλον, συγνώμη, θα είσαι αλλά χωρίς φωνή, δε θ' ακούγεσαι. Το όμορφό σου στόμα είναι πια γεμάτο χρώμα, πάνε κιόλας δέκα μήνες. Ίσως πάλι να είσαι στον ουρανό και να καταπίνεις σύννεφα, αλλά ούτε έτσι η φωνή σου θα ακούγεται. Ούτε και τη δική μου θα την ακούσεις να κάνει παρατηρήσεις γιατί θα πάρω τους δρόμους απ' το πρωί. Δεν μπορώ να κάθομαι να βλέπω δυο ξένες γυναίκες να καθαρίζουν το σπίτι σου. Το μόνο που θα ήθελα εγώ να καθαρίζω, κι όχι ξένα χέρια, είναι ο τάφος σου.

Ξέρω πως στην όλη ζωή που ζήσαμε δε σ' έχω συνηθίσει σε τρυφερά λόγια. Μάλλον θα φταίει αυτή η αρρώστια που μου είπε στην Αθήνα ο γιατρός, αυτή η ραγάδα της

φυχής που με κάνει για πρώτη φορά στη ζωή μου να κλαίω με το παραμικρό. Σου το ξαναλέω: μόνο τον τάφο σου θέλω να καθαρίζω· τα χέρια μου να σου τρίβουν τα μάρμαρα όπως άλλοτε το κορμί σου. Η Αθήνα όμως είναι μακριά κι εσύ ακόμη μακρύτερα.

Εημέρωσε με ψιγάλα. Ο Λεόντιος Έξαρχος άνοιξε την αυλόπορτα στις γυναίκες κι έδειξε τους χώρους του σπιτιού. Στο πλυσταριό υπήρχαν πολλά καθαριστικά, που τα είχε φορτώσει από ένα αχανές σούπερ μάρκετ όπως ερχόταν απ' την Αθήνα. Το 'χε φανταστεί πως δύο γυναίκες δεν ήταν αρκετές για να παστρέψουν το κάστρο, δε βρήκε όμως άλλες. Αυτές μπορεί και να χρειάζονται μια βδομάδα για να τελειώσουν, ας είναι. Έβαλε μπρος το μεγάλο τζιπ και κατηφόρισε.

Έκανε στάση σε κάποιο σημείο του δασικού δρόμου, και μιας και το φιλόβροχο είχε σταματήσει, έκανε έναν γύρο με τα πόδια κυκλώνοντας το χωριό απ' την επάνω πλευρά. Αφράτο χώμα και χαλίκι, έτσι ήταν οι πιο πολλοί δασικοί δρόμοι που χαράχτηκαν τα τελευταία χρόνια απ' τον φόβο της φωτιάς.

Βρήκε ένα ξάγναντο και στάθηκε να αγναντέψει. Το χωριό έστεκε κάτω απ' τα πόδια του. Ασπριδερό της πέτρας και γκριζος σχιστόλιθος στις σκεπές. Πολλά σπίτια ήταν παρατημένα από χρόνια με κληρονόμους στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού. Στενά λιθόστρωτα που στα ανάμεσά τους οικόπεδα έβοσκαν ξεσαμάρωτα μουλάρια δεμένα με μακριές τριχιές. Ο αέρας μύριζε κάρβουνο απ' τα καμίνια ενώ ερχόταν και μια εύοσμη πνοή απ' τα βρεγμένα της πρωινής ψιγάλας.

Ένωθε το στήθος του βαρύ. Έπρεπε, όπως του είχε πει ο γιατρός, να περπατάει. Όταν ο καιρός θα ήταν καλός, έπρεπε να χώνεται στα μονοπάτια με τις κρανιές και τα πουρνάρια. Να περπατάει συνέχεια για να μη σκέφτεται, να περπατάει σαν να τον κυνηγούσαν, σαν να 'ταν η φυγή η τελευταία του ελπίδα.

Κάτω στην πλατεία δεν είχαν απλώσει τα μαξιλάρια αφού τραπέζια και καρέκλες ήταν ακόμα βρεγμένα. Μπήκε στο καφενείο και αμέσως του έξιψε τη μύτη η κάπνα απ' τα τσιγάρα. Στραβομουτσούνιασε αλλά δεν μίλησε, έπιασε θέση σ' ένα ακριανό τραπέζι και παρήγγειλε έναν διπλό ελληνικό.

Ύστερα από λίγο βρισκόταν μπροστά του ένα φλιτζάνι που άχνιζε. Ο καφετζής έστεκε όρθιος και περίμενε. Ο Έξαρχος αφουγκράστηκε την ανάσα του· κάτι περίμενε, μια πρόσκληση ίσως...

«Δεν έχεις δουλειά στην κουζίνα;»

«Τελειωμένα είναι όλα και λάμπουν, απ' τη νύχτα είμαι στο πόδι.»

«Να μην το ξεχάσω, βάλε μου δυο μοσχოსάπουνα να τα πάρω πριν φύγω. Θες να καθίσεις;»

«Αν δε σε ζαλίζω, κύριε Λεόντιε...»

«Εξαρτάται απ' το τι θα μου πεις.»

Ο καφετζής κάθισε απέναντί του σφίγγοντας στο χέρι το πανί που καθάριζε τον πάγκο. Ο Έξαρχος σήκωσε τα γαλάζια μάτια του και τον περιεργάστηκε.

«Δεν ξέρεις από πού ν' αρχίσεις, έτσι δεν είναι;»

Ο Φώτης κούνησε το κεφάλι. Ήταν φανερό πως δεν μπορούσε να κρύψει την αμηχανία του.

«Σε ρωτάνε όλοι και δεν ξέρεις τι να πεις.»

Ο καφετζής έκανε να χαμογελάσει και ξανακούνησε βουβά το κεφάλι.

«Δεν υπάρχει κανένα μυστήριο, Φώτη. Η Ουρανία πέθανε πέρυσι τον Νοέμβριο κι εγώ έχω από καιρό πατημένα τα εβδομήντα. Δύο από τις κόρες μου ζουν μόνιμα στο εξωτερικό. Η μεγάλη, η Γαβριηλία, στο Λονδίνο, πάνε πια δέκα χρόνια. Έχει άντρα Εγγλέζο, θα μείνει για πάντα εκεί. Είναι καλά βολεμένοι κι έχουν και δυο αγόρια. Μην κοιτάς το δικό μας χάλι, έξω απ' αυτήν τη χώρα ο κόσμος ζει και γεννάει παιδιά, χτίζει και προχωράει».

«Σα να τη φέρνω στο νου μου, κοριτσάκι ακόμη με κάτι ξανθές πλεξούδες. Τα μαλλιά τα δικά σου είχε θυμάμαι. Πάνε βέβαια πολλά χρόνια από τότε, ρίξατε στο χωριό μαύρη πέτρα. Ο πύργος ρήμαξε.

«Τώρα όμως ξερήμαξε».

«Και εσύ και η Ουρανία ήσασταν χαμένοι για χρόνια».

«Η Γη, αγαπητέ μου, είναι πολύ μεγάλη. Ταξιδέψαμε πολύ, εγώ κυρίως, πότε για δουλειές, πότε για διασκέδαση, Αυστραλία, Ιαπωνία, Αμερική...»

«Έβγαλες φράγκα, κύριε Λεόντιε, η φήμη σου έφτασε μέχρι εδώ. Μεγάλος και τρανός, λέγαμε εδώ στο καφενείο, καμαρώναμε κιόλας. Εσείς όμως άφαντοι».

«Ήταν καλά εκείνα τα χρόνια – κατασκευές, δημόσια έργα, δουλειές με τους Άραβες...»

«Θυμάμαι κι εκείνα τα λεφτά που στείλατε για να πάρουμε στο Κέντρο Υγείας τις ακτίνες, στην Πέρα Χώρα, κάτω στη θάλασσα, αν θυμάσαι...»

«Το ακτινογραφικό μηχάνημα; Η Ουρανία το σκέφτηκε, εγώ πού μυαλό. Εγώ τότε απ' το ένα αεροπλάνο έβγαίνα, στο άλλο έμπαινα».

«Η δεύτερη κόρη πού είναι;»

«Η Ρεγγίνα είναι στις Βρυξέλλες. Δουλεύει στην Κομισιόν, κάνει καριέρα».

«Κομισιόν... δηλαδή;»

«Αυτό που βλέπεις στην τηλεόραση. Το μεγάλο γυάλινο κτίριο που μπαينوβγαίνουν υπουργοί κι άλλοι διάφοροι γραβατωμένοι. Εκεί απ' όπου ζητάμε φράγκα τα τελευταία χρόνια».

Απ' το αντικρινό τραπέζι ακούστηκαν ξαφνικά φωνές. Δυο άντρες είχαν αρχίσει να λογομαχούν. Γύρισαν το κεφάλι και τους κοίταξαν.

«Αυτοί από δω είναι;» ρώτησε ο Έξαρχος.

«Ο ένας», του απάντησε χαμηλόφωνα ο Φώτης. «Ο άλλος είναι ξάδερφός του και μένει σ' άλλο χωριό. Είναι κι οι δυο τους ξυλάδες, πατωματάδες πιο πολύ».

«Θα χρειαστώ κάτι μερεμέτια στα σανίδια».

«Θα σου πω όταν έρθει η ώρα... Λέγε όμως για τη μικρή, τρεις κόρες δεν έχεις;»

«Τρεις. Η μικρή μένει Αθήνα, τη λένε Κορίνα».

«Γαβριηλία από τον συγχωρεμένο τον κυρ-Γαβριήλ τον Ζαμάνη. Τα άλλα δύο ονόματα, κύριε Λεόντιε, να με συμμαθάς, λίγο παράξενα μου ακούγονται».

«Η Ουρανία η συγχωρεμένη τής το 'κανε Γκαμπριέλα. Και τ' άλλα δυο αυτή τα διάλεξε».

«Το 'χε αυτό η γιατροπούλα, ήταν από μικρή λίγο...»

«Μη φοβάσαι, πες το!»

«Λίγο... δε μου 'ρχεται...»

«Φαντασμένη;»

«Ψηλομύτα, κόρη του Ζαμάνη, βλέπεις. Εκείνος έκανε κουμάντο σ' όλους μας σε ζωή και σε θάνατο».

«Για τα ονόματα τι να πω, αφού εγώ ούτε καν ασχολήθηκα. Να ξέρεις, Φώτη, από το '80 και μετά η ζωή μας άρχισε ν' αλλάζει. Μην κοιτάς, ξεκινήσαμε χωρίς λεφτά. Η μόνη προίκα της γυναίκας μου ήταν το αρχοντικό του Ζαμάνη εκτός τούτου, ο πεθερός δεν της έγραψε τίποτε άλλο, μόνο κάτι λίγα μετρητά».

«Το ξέρω καλά αυτό, ούτε πολλά χωράφια είχε, ούτε οικόπεδα κάτω στη θάλασσα. Απ' ό,τι λέγανε στο χωριό, η Μητρόπολη τον σπούδασε – για εκείνα τα χρόνια μιλάω, πριν τον πόλεμο. Ο πατέρας του ήταν μεροκαματιάρης, κυρατζής, γυρνούσε πέρα δώθε με μια σουστά. Η μάνα του είχε στην πλαγιά λίγα πρόβατα μετρημένα».

«Σου έλεγα, λοιπόν, πως απ' το '80 και μετά αρχίσαμε σιγά σιγά να κάνουμε παρέα με πλούσιους: άλλες συνήθειες αυτοί, άλλος κόσμος. Λεφτά βγάλαμε, αλλά πλούσιοι κανονικοί δεν καταφέραμε να γίνουμε. Πήραμε κάποιους απ' τους τρόπους τους – ιδιωτικά σχολεία, γαλλικά κρασιά, σκι στα βουνά, αν με καταλαβαίνεις...»

«Πιο σιγά, ρε Τριαντάφυλλε, δεν είστε μόνοι στο μαγαζί!» φώναξε ο Φώτης και σηκώθηκε απότομα απ' το τραπέζι.

«Με πνίγει το δίκιο, ρε Φώτη. Το αίμα μου από δω, ξάδερφος πρώτος και να μου κάνει τέτοια ζημιά; Μα να χωθεί στον δικό μου τον πελάτη και να του δώσει πιο χαμηλή προσφορά για να πάρει τη δουλειά;»

«Δε μας νοιάζει, ρε Τριαντάφυλλε, τραβάτε έξω να λύσετε τις διαφορές σας».

Αυτός που άκουγε στο όνομα Τριαντάφυλλος ήταν ένας άντρας γύρω στα σαράντα, ψηλός, με πυκνό σγουρό μαλλί. Φορούσε τα ρούχα της δουλειάς –χοντρή βερμούδα και άρβυλα–, ενώ το δέρμα στα χέρια του ήταν σκασμένο απ' τα λούστρα και τα νέφτια.

«Εντάξει, ρε Φώτη», μουρμούρισε, πήρε στο χέρι το καπέλο του και βγήκε.

Ο άλλος καθόταν μουλωχτός και μόνο κοίταζε πότε τον καφετζή και πότε τον Έξαρχο.

«Σιχτίρ!» ψιθύρισε χαμηλόφωνα ο Φώτης και ξανακάθισε. «Βλέπεις πώς τυραννιόμαστε, κύριε Λεόντιε. Τον Μάη

πάτησα τα εξήντα κι ακόμα εδώ να τους κυνηγάω και να τους τραβάω το αυτί κοτζαμάν άντρες και να τους κάνω τον δάσκαλο. Τι λέγαμε;»

«Διάφορα, κι όλα δικά μου. Τα δικά σου την άλλη φορά, ο χειμώνας είναι μεγάλος...»

«Λένε ότι θα μείνεις εδώ, αληθεύει;»

«Αληθεύει, γιατί αποφάσισα να στρίψω το τιμόνι. Η τεχνική εταιρεία που είχαμε άλλαξε χέρια, αφού την πελέκησε για κάμποσα χρόνια η κρίση. Την πήρε ευτυχώς δικός μας άνθρωπος, ο γιος του συνεταίρου μου. Κατόπιν ήρθε κι ο καρκίνος της Ουρανίας...»

Ο Έξαρχος ρούφηξε μια γουλιά απ' τον καφέ κι έμεινε το βλέμμα του στο άνοιγμα της πόρτας. Ο Μασούρης στεκόταν στο κατώφλι φορώντας το ίδιο άθλιο σακάκι. Στο χέρι κρατούσε ένα ευρώ και το κουνούσε δείχνοντάς το στον Φώτη από μακριά.

«Τι θες, κοπρόσκυλο;» τον αγρίεψε ο καφετζής.

«Φραπέ, έχω και λεφτά, πάρ' τα απ' την αρχή άμα θες».

Ο Έξαρχος ξέσπασε στα γέλια.

«Τι Μασούρης είναι αυτός!» πρόσθεσε πιάνοντας το στήθος του.

«Μασούρης ο Ρία Ρία Μπουμ, έτσι είναι ολόκληρο το παρατσούκλι του».

«Από πού βγαίνει;»

«Όταν ήταν μικρός, βάλε με το νου σου πόσα χρόνια... τα 'χει τα χρονάκια του, μη βλέπεις... Απ' την άλλη, να ξέρεις ότι τους κουνημένους τα γεράματα δεν τους πιάνουν».

«Δίκιο έχεις, έτσι γίνεται, σαν να τους προσπερνούν τα χρόνια».

«Εγώ τ' άκουσα απ' τους πιο παλιούς. Ο γέρος του δούλευε στα νταμάρια. Ο Μασούρης από μικρό παιδί τον έβλε-

πε να κουβαλάει και να ταχτοποιεί μασούρια με δυναμίτες. Κάποια μέρα τον έφεραν τυλιγμένο σε κουβέρτα. Από τότε λένε πως του 'στριψε, αν κι εγώ αυτά δεν τα πιστεύω, την είχε λίγο λασκαρισμένη τη βίδα απ' τα γεννοφάσκια του».

«Το Ρία Ρία Μπουμ πώς βγήκε;»

«Του το κόλλησαν μαζί με το Μασούρης. Έτσι τον φωνάζανε τα παιδιά στο σχολείο, όσο κάθισε εκεί βέβαια, γιατί κάθε τόσο πηδούσε απ' τα κάγκελα και τραβούσε στις γκορτσιές και στα μαντριά να χαζεύει τα τραγιά πώς βάτευαν τα θηλυκά».

«Ετοιμάσέ του έναν καφέ από μένα».

«Έτσι τον κακομαθαίνετε όλοι, κι όταν του ζητάω κάνα χέρι βοήθειας να καθαρίσει έξω τα τραπέζια ή να πετάξει τα σκουπίδια, χαχανίζει και τρέχει στο λόγγο για βατόμουρα».

Ο καφετζής, αφού σταμάτησε, τον αγριοκοίταξε.

«Κάτσε, ρε, σε κείνο το τραπέζι και μην κουνιέσαι. Κράτα και τα λεφτά, σε κερνάει ο άνθρωπος από δω που 'ναι άρχοντας. Ακούς, ρε θρασίμι; Δε θα 'ρθει ο χειμώνας; Σαν το παλιόσκυλο θα σέρνεσαι και θα ζαρώνεις δίπλα στη σόμπα».

«Τσιφούταρε, Τσιφούταρε, Τσιφούταρε», συνέχισε να μονολογεί ο Μασούρης βγάζοντας σάλια και αφρούς απ' το στόμα του.

«Κάτσε εκεί, σου λέω, και βούβα!»

Ο Ρία Ρία Μπουμ άρχισε να εκτελεί τις συνηθισμένες ταλαντώσεις με το σώμα του μπρος πίσω.

«Τσιφούταρος, Τσιφούταρος, Τσιφούταρος...»

Ο Έξαρχος σηκώθηκε κι άφησε χρήματα για τους καφέδες και τα σαπούνια.

«Έρχονται εφημερίδες εδώ;»

«Το μεσημέρι κατά τις δύο, στη Γωγώ, στα φιλικά. Τον χειμώνα δεν ξέρω, εξαρτάται κι απ' τον καιρό· μην ξεχνάς πως δεν είμαστε και πολλοί εδώ. Όμως άμα έχεις τηλεόραση, τι να τις κάνεις τις εφημερίδες;»

Ο Έξαρχος έσκυψε στο αυτί του Φώτη και του ψιθύρισε:

«Σου 'πα ότι έχω μερεμέτια με τα πατώματα στο σπίτι. Ποιον να πάρω απ' τους δυο, τον Τριαντάφυλλο ή αυτόν που κάθεται εκεί μόνος σαν βρεγμένη γάτα;»

«Τον Τριαντάφυλλο να πάρεις. Του αλλουνού τη δουλειά δεν την ξέρουμε, δεν είναι κι απ' το χωριό...»

«Έγινε, έφυγα».

«Αν το πίνεις το τσιπουράκι ή τη ρετσίνα, βγάζω μεζέ μεσημέρι βράδυ. Τιμή μου να σε βλέπω».

«Θα 'ρχομαι, Φώτη, δεν έχω σκοπό να καλογερέψω πάνω στον πύργο, όπως τον λέτε».

Βγαίνοντας αντιλήφθηκε ότι ο ήλιος είχε ξετρυπώσει μέσα απ' τα σύννεφα και προς στιγμήν τον τύφλωσε. Έβγαλε τα σκούρα γυαλιά και προχώρησε. Πρόσεξε τότε τον Τριαντάφυλλο που βηματίζε νευρικά γύρω απ' την καρδιά. Κάπνιζε φυσώντας κάθε τόσο τον καπνό ψηλά προς τα φύλλα. Αποφάσισε να τον πλησιάσει, γιατί ήθελε κάποια στιγμή να τελειώνει με τα πατώματα.

«Ίσως δεν είναι η κατάλληλη στιγμή αλλά θα σε χρειαστώ. Μου είπε ο Φώτης για σένα, μηχανικός είμαι και ξέρω απ' τη δουλειά σου».

«Σας ξέρω, κύριε Έξαρχο, αλλά συγνώμη γιατί βράζω ακόμα. Να μου κλέψει τη δουλειά; Πιτσιρικάς ήταν όταν τον πήρα, δίπλα μου έμαθε την τέχνη. Τον είχα τσιράκι για χρόνια κι ύστερα τάχα μου έγινε μάστορας, αλλά δεν είναι αυτό... Σα να 'βγαλε και να με μαχαίρωσε μ' αυτό που μου 'κανε. Του είπα τότε... κι εσείς αυτό, κύριε Έξαρχο, θα

το καταλάβετε... του είπα: Κι εσύ, τέκνον Βρούτε; Μ' έσφαξες πίσωπλατα, του είπα, σαν τον βασιλιά Ληρ!»

Δευτέρα, Σεπτέμβριος

Ουρανία, δεν ξέρω αν γελούν οι πεθαμένοι, όμως αυτό που μου είπαν σήμερα το μεσημέρι ήταν καταπληκτικό. Τέτοια δε χορταίνω να τ' ακούω! Χα χα χα, όπως μου έγραφε μια φορά και η μικρή μας η κόρη στο κινητό, που το συνόδευε κι ένα προσωπάκι. Ο Βρούτος που μαχαίρωσε τον βασιλιά Ληρ! Τελικά δεν ήταν άσχημη η ιδέα μου να έρθω στο χωριό. Κάτι με περιμένει εδώ, να μου το θυμηθείς... Κάτι αναζητώ σ' αυτόν τον τόπο, όμως δεν ξέρω τι.

Σε ό,τι αφορά το παλάτι του πατέρα σου, οι γυναίκες έφαγαν τα νύχια τους να τρίβουν σταγόνες από μπογιές και ξεραμένους σοβάδες απ' την αυλή. Ευτυχώς ο Δούκας είχε προνοήσει πριν ξεκινήσουν τις επισκευές να τυλίξει όλα τα έπιπλα με χοντρό νάιλον για να τα προστατέψει. Τα «νάιλα» που λέει ο Μασούρης – δεν μπορείς να φανταστείς πόσο με διασκεδάζει αυτός ο τύπος.

Σε μερικά δωμάτια έκανα το απόγευμα τα αποκαλυπτήρια. Έπιπλα σκεπασμένα για μήνες που σήμερα φανερώθηκαν, μπιμπελό που είχαν χρόνια να τα δουν τα μάτια μου και βιβλία κλειδωμένα σε βιβλιοθήκες με τζάμι. Σ' αυτά ήταν μερακλής ο πατέρας σου. Βρήκα παλιές λιθογραφίες, όμως και κάτι αφελείς ακουαρέλες, δώρα προφανώς από ασθενείς που γιατρεύτηκαν απ' το χέρι του. Τα κρατάω όλα και τα προσέχω σαν φύλακας μουσείου.

Το μόνο που ξεφορτώθηκα ήταν ένα βαλσαμωμένο γεράκι που ήταν στημένο στη βιβλιοθήκη στη μεγάλη σάλα. Ένα γεράκι με δυο πορτοκαλί γυάλινα μάτια και με τη ρά-

χη του φαγωμένη από την υγρασία. Το φτέρωμά του ήταν απ' τα πρώτα θύματα όταν τρύπησε η σκεπή. Το πέταξα όχι μόνο γιατί ήταν ξεπουπουλιασμένο και βρομούσε αλλά και γιατί, ενώ ήταν γεράκι, έμοιαζε να έχει εκφυλιστεί σε περιστέρι, ταχυδρόμος μιας άλλης εποχής. Τα πουλιά πια δεν τα βαλσαμώνουν, θεωρείται δείγμα κακής αισθητικής, μην πω και βαρβαρότητας. Πρέπει να συμβαδίζουμε με την εποχή μας, Ουρανία. Φαντάζεσαι να με επισκεφτεί ποτέ η Κορίνα απ' την Αθήνα και να το δει μες στο σαλόνι; Η Κορίνα που ασπάζεται όλα αυτά τα μοντέρνα και τα εθελοντικά, οικολογίες, συλλογικότητες και τα τοιαύτα. Λέω αν, αν κάποτε μ' επισκεφτεί, που το βλέπω απίθανο αφού ανάμεσά μας χάσκει ένα χαντάκι γεμάτο μυστικά.